

Opas viittomakieliseen saattohoitoon

Kristiina Wallenius-Penttilä
Johanna Lajunen
Maria Kursi

Turun ja Kaarinan
seurakuntayhtymä

KUUROJEN PALVELUSÄÄTIÖ sr
DÖVAS SERVICESTIFTELSE sr

Opas löytyy internetistä osoitteesta:

https://kpsaatio.fi/wp-content/uploads/2021/01/Viittomakielinen_saattohoito_21.pdf

Kannen kuvassa syksyinen kuva pitkospuista Salamajärvellä.

Kuvaaja Ulla Kotamäki.

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO	4
SAATTOHOITO	6
Päätös saattohoidosta	6
Saattohoito laitoksessa	6
Saattohoito kotona	9
Kivunhoito	9
Lähestyvä kuolema	12
Kuoleman jälkeen	12
KOMMUNIKAATIO	13
Viittomakielisen saattohoidettavan kohtaaminen	15
Kuurosokean saattohoidettavan kohtaaminen	19
Tulkkauksen järjestäminen	20
Viittomakielinen läheisenä	22
KOSKETUS	24
MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ	26
LISÄTIETOJA	27
VIITTOMAKIELISEN POTILAAN HOITOTAHTO	29
MUISTIINPANOJA	33

Opas viittomakieliseen saattohoitoon

Kristiina Wallenius-Penttilä, Johanna Lajunen, Maria Kursi

JOHDANTO

Tämä opas on tarkoitettu viittomakielisen saattohoidettavan hoitoon osallistuville ammattilaisille ja läheisille. Viittomakielisen saattohoidettavan hoito edellyttää avoimuutta ja usein uusien toimintatapojen luomista. Oppaan tarkoituksena on nostaa esiin viittomakielisen saattohoidon erityispiirteitä sekä antaa neuvoja viittomakielisen saattohoidettavan kohtaamiseen ja laadukkaan hoidon toteuttamiseen.

Opas antaa tukea myös saattohoitoon osallistuville läheisille. He ovat tärkeä osa viittomakielistä saattohoitoa. Opas on pyritty kirjoittamaan helposti luettavaksi. Siksi siinä esimerkiksi puhutaan palliatiivisen hoidon sijaan saattohoidosta ja käytetään sanoja hoitaja, saattohoidettava, läheinen ja hoitoon osallistuva. **Saattohoito tarkoittaa ennen kuolemaa tapahtuvaa hoitoa. Saattohoidossa sairautta ei voida parantaa, mutta sairauden oireita voidaan lievittää ja kuolevan oloa helpottaa. Hoitajalla tarkoitetaan saattohoitoon osallistuvaa hoitoalan työntekijää. Saattohoidettava on henkilö joka on saattohoidossa parantumattoman sairautensa vuoksi. Läheinen tarkoittaa saattohoidettavan sukulaista tai ystävää. Hoitoon osallistuvalla tarkoitetaan kaikkia saattohoitoa tekeviä ammattilaisia ja läheisiä.**

Kohtaamista ja vuorovaikutusta ei synny ilman kommunikointia ja aitoa läsnäoloa. Kokemus läsnäolosta, tiedon saaminen ja omien tunteiden ilmaiseminen luovat turvallisuutta. Näihin asioihin tulee viittomakielisessä saattohoidossa kiinnittää erityistä huomiota, sillä yhteisen kielen puuttuminen tuo kommunikointiin haasteita.

Ihmisen oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin on vahva. Lainsäädäntö, kuten perustuslaki, tulkkauspalvelulaki ja laki potilaan asemasta ja oikeuksista velvoittaa tai suosittaa viranomaisia tulkkauksen järjestämiseen. Kyseessä on siis lain turvaama oikeus tiedon saantiin ja itsensä ilmaisemiseen omalla

äidinkielellään, viittomakielellä. **Myös saattohoidossa olevalla viittomakielisellä on oikeus tulkkauspalveluun.**

Suomessa arvioidaan olevan noin 5000 kuuroa tai huonokuuloista sekä 9000 kuulevaa viittomakielistä. Viittomakieliset kokevat itsensä kulttuuri- ja kielivähemmistöksi ja käyttävät itsestään nimitystä viittomakielinen tai kuuro. Monet kuurot kokevat sanan ”kuuromykkä” loukkaavana ja siksi sitä tulee välttää. Kuuro henkilö ei ole mykkä, hän ilmaisee itseään viittomakielellä. Viittomakielisiä voivat olla kuuroutuneet, kuurot, kuurosokeat, sisäkorvais-tutetta käyttävät sekä kuulevat viittomakieltä osaavat henkilöt.

Kuurosokeilla henkilöillä on toimintarajoitteita sekä kuulossa että näössä. Usein he näkevät ja/tai kuulevat vähän. Kuulonäkövamman yhdistelmä aiheuttaa kommunikaatioon, orientoitumiseen ja liikkumiseen liittyviä ongelmia. Kuulonäkövamma voi olla ikään, erilaisiin oireyhtymiin, sairauksiin ja/tai onnettomuuksiin liittyvää. Kuurosokeiden määrää Suomessa on vaikea arvioida.

Oppaan liitteenä on esimerkki hoitotahdosta, jossa on huomioitu viittomakieleen ja kuurojen kulttuuriin liittyviä asioita. Hoitotahdossa jokaisen on mahdollista kertoa, miten haluaa tulla kohdatuksi ja hoidetuksi kuoleman lähestyessä. Toivomme mallin hoitotahdosta auttavan myös saattohoidon puheeksi ottamisessa. **Oppaan lopussa on lähteitä ja yhteystietoja, joiden avulla saa lisää tietoja viittomakielisten kohtaamisesta ja palveluista.**

Jos tapaat viittomakielisen saattohoidettavan, ole rohkeasti yhteydessä oppaan tekijöihin tai muihin kuurojentyön asiantuntijoihin. **Oppaan kirjoittajat kiittävät kaikkia oppaan toteuttamiseen osallistuneita kuurojentyön asiantuntijoita.**

SAATTOHOITO

Saattohoito tarkoittaa ennen kuolemaa tapahtuvaa hoitoa. Saattohoidossa on tarkoituksena helpottaa saattohoidettavan jäljellä olevaa elämää ja turvata arvokas kuolema. Saattohoidon pituus vaihtelee. Saattohoidon aikana saattohoidettavalla ja läheisillä on mahdollisuus valmistautua lähestyvään kuolemaan.

PÄÄTÖS SAATTOHOIDOSTA

Lääkäri ja hoitajat keskustelevat saattohoitoon siirtymisestä kuolevan ja läheisten kanssa. Saattohoidon aloittamisesta tehdään saattohoitopäätös yhdessä lääkärin, kuolevan ja läheisten kanssa. Saattohoitopäätökseen kirjoitetaan saattohoidon sisältö, käydyt keskustelut, saattohoidettavan ja läheisten ajatukset päätöksestä sekä saattohoidettavan toiveet saattohoidosta. Viittomakielisen saattohoidettavan kohdalla saattohoitopäätökseen on tärkeää kirjata myös, miten viittomakielisyys ja kuurojen kulttuurin huomiointi toteutuvat saattohoidossa, onko lähellä esimerkiksi viittomakielistä saattohoitoa tarjoavaa hoitopaikkaa tai miten tulkkaus järjestetään. Jos hoitotahto on aikaisemmin tehty, sitä voi käyttää pohjana saattohoitokeskustelussa. Tämän oppaan lopussa on viittomakielisen asiakkaan kielen ja kulttuurin huomioiva hoitotahto. Kun päätös saattohoidosta on tehty, saattohoito voi tapahtua kotona, sairaalassa tai saattohoitohoitokodissa.

SAATTOHOITO LAITOKSESSA

Saattohoidettavan elämän hallinta katoaa kuoleman lähestyessä. Osallisuutta voidaan tukea turvallisella ilmapiirillä ja fyysisen ympäristön muutoksilla. Saattohoidettavan ympäristön esteettömyys tarkoittaa fyysisten tilojen esteettömyyttä, psyykkistä hyvinvointia ja sosiaalista toimivuutta eli erilaisuuden huomioimista, kommunikaatiota, oikeita asenteita ja ajattelutapoja.

”Kun kuuron isäni sänkyä lähdettiin viemään jonnekin, eikä hänelle kerrottu mihin, hän pelkäsi aina joutuvansa ruumishuoneelle.”

Oikeat ja toimivat järjestelyt helpottavat ja auttavat saattohoidettavaa sekä läheisiä keskittymään arvokkaaseen kuolemaan ilman käytännön järjestelyjen aiheuttamia huolia. Viittomakielisen saattohoidettavan ympäristössä on hyvä huomioida viihtyisyys ja visuaalisuus. On tärkeää huomioida jokaisen saattohoidettavan yksilöllisyys, mutta tiettyjä asioita tulisi pyrkiä noudattamaan kaikkien kohdalla.

Saattohoidettavan sänky tulisi sijoittaa huoneeseen niin, että hän näkee ovelle esteettömästi. Koska viittomakielinen saattohoidettava ei kuule oven koputusta, oven avaamista tai lähestyviä askeleita, hän säikähtää aina kohtaamisen tullessa yllättäen. Kun saattohoidettava näkee huoneeseen tulevat, hän ei turhaan säikähdä tilannetta. Edestä tai sivulta lähestyminen antaa saattohoidettavalle mahdollisuuden valmistautua tulevaan kohtaamiseen.

Sängyn oikea sijoittelu tuo lisäarvoa kohtaamiseen ja sillä voidaan yhteisen kommunikaation puuttuessa parantaa yhteistyötä. Yksi tapa antaa vinkki saapumisestaan huoneeseen on napsauttaa oven viereisestä valokatkaisimesta valot päälle ja pois. Tämä kuurojen keskuudessa käytössä oleva tavallinen tapa antaa saattohoidettavalle tiedon, että joku on tulossa hänen luokseen. Tätä käytettäessä on huomioitava, että valot eivät ole liian kirkkaat tai suoraan sängyn yläpuolella.

Jos tilassa on ikkuna, sänky olisi hyvä sijoittaa niin, että saattohoidettavalla on mahdollisuus nähdä ulos, varsinkin silloin, jos ympärillä on luontoa. Luonnon seuraaminen ja luonnonvalon vaihtelu vähentävät stressiä ja auttavat vuorokauden hahmottamisessa. Huoneeseen sijoitetut luontokuvat voivat auttaa rauhoittumaan ja rentoutumaan.

Sängyn sijoittelu viittomakielisen saattohoidettavan huoneeseen. Kuva Kirsi Mattila.

Sängyn sijoittelussa on hyvä huomioida kommunikaatioon liittyvä valaistus. Jos saattohoidettava on sängyssään ja keskustelukumppanin takana on kirkasta valoa kuten ikkuna tai keinovalo, ei saattohoidettava näe häikäisyn vuoksi riittävästi kumppanin kasvoja: eleitä, ilmeitä ja huuliota. Näin kommunikaatio ei toimi ja tieto ei välity kokonaisuudessaan saattohoidettavalle. Valaistuksen tulee olla riittävä, mutta ei häikäisevä. Siirrettävillä kohdevaloilla on helppo lisätä valaistusta, jos yleisvalo ei riitä.

Saattohoidettavan hoitoympäristö tulee järjestää viihtyisäksi, kodikkaaksi ja myös läheisiä sekä tulkkaustilanteita huomioivaksi. Saattohoidettavan omat tavarat tuovat turvallisuuden tunnetta ja esillä olevista valokuvista voi löytää yhteistä keskusteltavaa. Huoneen selkeys, värien harmonia sekä riittävät kontrastit lisäävät turvallisuuden tunnetta. Televisio tulee huoneessa sijoittaa riittävän lähelle ja niin, että ruutu näkyy kokonaisuudessaan saattohoidettavalle. Jotta saattohoidettavalla olisi mahdollisuus seurata ajankulua, tulisi kello ja kalenteri sijoittaa sängyn lähelle helposti nähtävään paikkaan. Kalenterista voi ruksia kuluneet päivät pois. Tilassa tulee olla saatavilla riittävästi tuoleja läheisille ja tulkeille. Saattohoidettavalle tulee antaa yksityisyyttä, mutta ympärillä saa kuitenkin olla elämää. Ympäristön visuaalisen ilmeen lisäksi olisi tiloissa hyvä kiinnittää huomioita raikkaaseen sisäilmaan ja lämpötilaan.

Vaikka saattohoidettava ei kuule, niin hoidettavan ympäristössä tulee minimoida äänet ja huomioida rauhallisuus. Äänilähteistä voi välittyä tärinää ja värinää, jotka viittomakielinen voi tuntoaistin kautta aistia epämiellyttävänä tuntemuksena. Näin on erityisesti silloin, kun hän ei tiedä, mistä värinä aiheutuu. Esimerkiksi saattohoidettavan nukkuessa tai levätessä silmät kiinni, voi sängyn yllättävä tönäisy pelästyttää hänet. Toisaalta esimerkiksi jalkojen tömistelystä aiheutuva tärinä tuo tietoa lähestyvistä ihmisistä.

Kuulon puuttuessa tai heikentyessä tulisi viittomakielisen saattohoidettavan jäljellä olevia aistihavaintoja tukea. Usein kommunikointomattomille kuuleville soitetaan musiikkia ja lauletaan, joten kuuroille tulisi antaa miellyttäviä aistimuksia esimerkiksi tunto- ja hajuaistin kautta. **Hoitoon osallistuvien saatavilla tulisikin olla erilaisia välineitä aistimusten tuottamiseen.** Välineitä voivat ovat esimerkiksi tutut esineet, tunnusteltavat ja tuoksuvat materiaalit (erilaiset laimennetut tuoksuöljyt tai iholle siveltävä ruususuihke), erilaiset pinnat, siveltimet, hierontapallot sekä luonnonmateriaalit, kuten puunlehdet, kävyt ja luonnonkukat. Näiden tarkoituksena on tuottaa iloa, parantaa jäljellä olevaa elämänlaatua ja hyvinvointia sekä lisätä vuorovaikutusta ja läheisyyttä. Paremmassa kunnossa oleva saattohoidettava taas voisi halutessaan itsenäisesti palata saatavilla oleviin tuttuihin aistikokemuksiin tuottaviin materiaaleihin.

Negatiiviset aistiärsykkeet olisi hyvä minimoida. Näitä ovat esimerkiksi värisevät tai vilkkuvat valot, heijastavat pinnat, voimakkaat tuoksut, karheat ja sopimattomat vaatteet. Liika aistiärsykkeiden tulva rasittaa ja voi aiheuttaa yhteistyöhaluttomuutta sekä kuormittumista. Viittomakielinen saattohoidettava kuormittuu ja väsy herkästi, koska jo pelkkä kommunikaatio vaatii häneltä jatkuvaa katsekontaktia.

SAATTOHOITO KOTONA

Viittomakielisen saattohoidon voi saattohoidettavan halutessa toteuttaa myös kotona. Kotona tapahtuva saattohoito on mahdollista, jos kotona on riittävän hyvät olosuhteet hoitoon ja esimerkiksi peseytymiseen ja liikkumiseen. Koti on monelle kuoleman lähestyessä turvallinen ja tuttu paikka. Kotisaattohoito tukee viittomakielisen kommunikaatiota varsinkin, jos kotona on viittomakieltä osaava läheinen. Tämä mahdollistaa usein paremmin toiveiden toteuttamista omaan elämäntapaan liittyen. Kotisaattohoitoon tehdään kotisairaanhoidon kanssa hoitosuunnitelma. Lääketieteellinen hoitovastuu on aina potilasta hoitavalla lääkärillä. On tärkeä selvittää, onko saattohoidettavan kotiseudulla tarjolla viittomakielistä kotisairaanhoidoa. Ellei ole, tulee saattohoidon toteuttajan tilata kotikäynneille tulkki. Läheisen tehtävä ei ole tulkata, jos tästä ei ole sovittu erikseen. **Kotihoitokäyntien yhteydessä tiedon saaminen ja antaminen sekä keskustelut saattohoidettavan ja läheisen kanssa ovat hoidon toteuttamisen ja henkisen jaksamisen kannalta erittäin tärkeitä.** Läheiselle tulee antaa myös selkeä kirjallinen ohjeistus siitä, kuinka toimitaan ja mihin otetaan tarvittaessa yhteyttä potilaan tilan muuttuessa. **Yhteydenottotapana tulisi olla mahdollisuus tekstiviestiin tai videopuheluun.**

Viittomakielisen saattohoidettavan kotona tapahtuvassa hoidossa kannattaa noudattaa samoja ympäristöön liittyviä asioita kuin laitoshoidossa. Muun muassa sängyn paikka ja valaistus ovat tärkeitä. Saattohoidettavalla on mahdollisuus saada kotiin sairaalasänky ja muita apuvälineitä hoidon ja kommunikaation helpottamiseksi.

KIVUNHOITO

Onnistunut kivunhoito on tärkeä osa laadukasta saattohoitoa. Kivun kuvailu, hoidon suunnittelu ja arviointi ovat haastavia, eivätkä ne onnistu ilman toimivaa kommunikaatiota. Tutkimusten mukaan viittomakielellä kivun paikka on helposti ilmaistavissa osoittamalla kehosta paikkaa, missä kipu tuntuu. Kivun

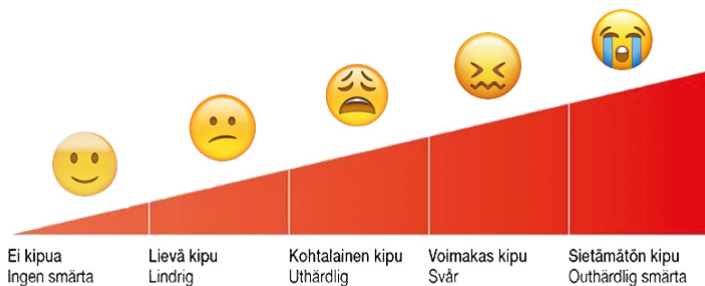
laatu ja kivun kuvailu ovat vaikeampaa sillä, kipu ei varsinaisesti näytä miltään- kipu tuntuu. Vointia ja kipua kysyttäessä kannattaa viittomakieliseltä kysyä tarkempia kysymyksiä kuin ”kuinka voit”. Yksityiskohtaisemmat kysymykset antavat tarkempaa tietoa voinnista. Tämä koskee erityisesti voinnin ja kipujen muutosvaiheita, jolloin tilanteessa ei välttämättä ole yhteistä mittaristoa tai käsitteitä arvioimaan kivun laatua. Vointia voi esimerkiksi vertailla kysymällä, onko vointi nyt parempi/ huonompi kuin aamulla/ tunti sitten/ eilen. Kivun paikkaa voi selvittää esimerkiksi kysymällä, tuntuuko kipu eri puolilla kehoa osoittamalla samalla kyseistä paikkaa omasta kehostaan.

Kivun arviointiin on luotu useita erilaisia mittareita. Ne ovat toimivia myös viittomakielisen saattohoidettavan kivun hoidossa. Mittarit vaativat kuitenkin aina selityksen, jotta viittomakielisen on mahdollista ymmärtää mittari oikein ja vastata siihen oikein. Esimerkiksi kasvon ilmeisiin perustuva kipumittari ei ilman selitystä välttämättä yhdisty kivun arvioimiseen, vaan tunteisiin, kuten onnellisuuteen, iloon, suruun ja itkuun. Kuvan 2 kipumittariin on lisätty emoji, joita voi käyttää kivun arvioinnissa. Suomen kielellä kipua kuvaileva mittari vaatii hyvän suomen kielen taidon. Kuurosokealle pistekirjoitusta taitavalle henkilölle voi paperiseen kipumittariin lisätä pistekirjoituksella numerot, joita tunnustelemalla hän voi arvioida kipuaan.

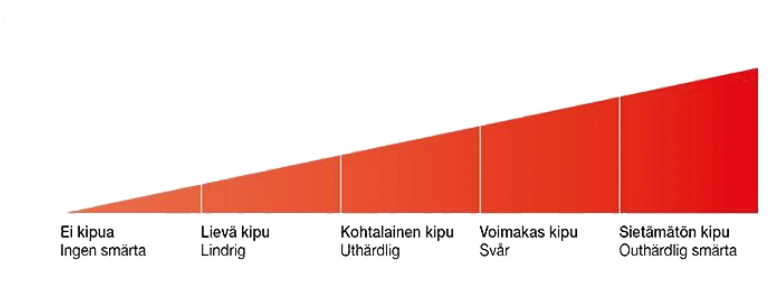

Kasvojen ilmeisiin perustuva kipumittari Turun yliopistollisen keskussairaalan internetsivulta.

Levoton, ärtyisä tai ilmehtivä viittomakielinen saattohoidettava voi yrittää ilmaista itseään. Silloin on erityisen tärkeää huolehtia tulkkauksesta ja selvittää levottomuuden syy.

Kipumittari Turun yliopistollisen keskussairaalan internetsivulta johon lisätty kipua kuvaavat emoji-ilmeet.

Suomen kielen taitoon perustuva kipumittari Turun yliopistollisen keskussairaalan internetsivulta.

Hoitamaton kipu aiheuttaa esimerkiksi levottomuutta. **Levotonta viittomakielistä saattohoidettavaa lääkittäessä on varmistettava, ettei kyseessä ole hoitettavan yritys ilmaista itseään.** Kun voimat hiipuvat ja tajunnan taso laskee, viittomien liikkeet voivat muuttua epätarkoiksi ja hallitsemattoman näköisiksi. Tämä voi luoda vaikutelman levottomuudesta. Hoitamattoman kivun aiheuttaman levottomuuden ja kommunikointiyrityksen erottaminen ei ole helppoa. On tärkeää tuntea saattohoidettava ja hänen tapansa kommunikoida, että asia voidaan selvittää. **Kaikkea liikehdintää ei tule tulkita kommunikaatioksi ja mahdollista kipua ei tule jättää hoitamatta.**

LÄHESTYVÄ KUOLEMA

Lähestyvä kuolema muuttaa usein saattohoidettavan hengityksen katkonaiseksi, ihon laikukkaaksi ja joskus saattohoidettava voi olla sekava tai nukkua paljon. Kuoleman hetki voi tuntua läheisistä pahalta ja suru ahdistavalta. **On kuitenkin hyvä pysyä rauhallisena, sillä saattohoidettava aistii, mitä ympäristössä tapahtuu.** Rauhallinen ympäristö ja kosketus tuovat saattohoidettavalle turvaa.

Rauhallinen ympäristö on tärkeä, sillä viittomakielinen saattohoidettava sinnittelee ja pitää silmiään auki usein niin kauan, kun voimat riittävät. **Jatkuvassa katsekontaktissa oleminen on saattohoitoon osallistuville raskasta ja kokemus voi yllättää.** Katsekontaktissa olevan tulisi viestiä rauhallisuutta, turvallisuutta ja lohdutusta. Tilanteessa voi viittoja jotain ja koskettaa, vaikka ei enää saisi siitä palautetta. Jos tilanne tuntuu hoitoon osallistuvista haastavalta tai epämiellyttävältä, kannattaa katsekontaktissa olevaa henkilöä vaihtaa riittävän usein.

Hoitoon osallistuvien tulee viittomakielisen potilaan saattohoitotilanteessa huomioida kurojen läheisten tiedonsaanti ja tukeminen. Kuulevien, viittomakieltä osaavien läheisten voi olla tilanteessa vaikeaa tulkata oman surunsa vuoksi ja siksi on tärkeää varmistaa, että läheisillä on ainakin tiedossa tulkkauksen mahdollisuus. Tulkkauksen järjestämisestä kannattaa sopia saattohoidettavan viittomakielisen läheisen kanssa. Jos tulkkausta ei kuoleman tapahtuessa haluta tai sitä ei ole saatavilla, on hoitajan hyvä tarjota mahdollisuutta käydä asioita läpi myöhemmin niin, että tulkkauksen järjestetty.

KUOLEMAN JÄLKEEN

Läheisten suru jatkuu kuoleman jälkeen. Jokaisella on oma tapansa surra. Surusta on kuitenkin hyvä puhua jonkun kanssa. Tarvittaessa saattohoitoa tekevät työntekijät voivat auttaa ottamaan yhteyttä eri puolilla Suomea työskenteleviin viittomakielentaitoisiin työntekijöihin. Työntekijöiden yhteystietoja löydät tämän oppaan lisätietoja kohdassa olevien [www-sivujen](#) kautta.

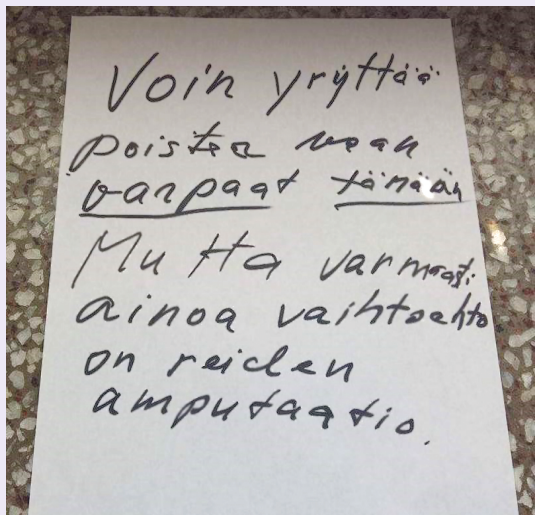
KOMMUNIKAATIO

Merkittävin asia laadukkaassa viittomakielisessä saattohoidossa on toimiva kommunikointi. Kommunikaatiolla on suuri merkitys monessa saattohoitoon liittyvässä asiassa, kuten tiedon antamisessa ja saamisessa, tunteiden käsittelyssä, kohtaamisessa ja onnistuneessa kivunhoidossa. Viittomakielisen vuorovaikutuksen ja tiedonsaannin mahdollistavat viittomakielentaitoiset työntekijät ja/tai viittomakielen tulkkaus.

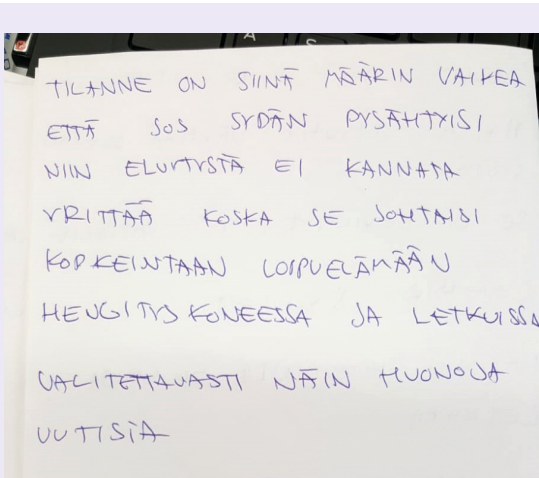
Viittomakielisen äidinkieli ei useinkaan ole suomi, ruotsi tai muu kirjoitettu kieli vaan viittomakieli.

Viittomakieli on oikea kieli. Siinä on kielioppi, erilaisia ilmaisuja ja murteita. Viittomakieli ei ole kansainvälinen kieli. Suomessa on käytössä suomalainen viittomakieli ja suomenruotsalainen viittomakieli. Ikääntyneet viittomakieliset ovat käyneet koulua aikana, jolloin viittomakieli on ollut kielletty. Opetuksessa ei ole käytetty viittomakieltä vaan puhuttua kieltä. Sen vuoksi oppiminen on koulussa usein tapahtunut vertaisilta eli toisilta oppilailta salaa viittoen. Näin saatu tieto on voinut olla puutteellista ja sitä on usein pyritty täydentämään omilla virheellisillä mielikuvilla ja tulkinnoilla. Myös kuulon kautta passiivisesti saatava tieto ei viittomakielisiä tavoita. Näin ollen tietoperusta esimerkiksi omasta terveydentilasta tai terveydenhoitoon liittyvistä termeistä on usein puutteellista. Kyse ei ole kyvystä ymmärtää asioita, vaan siitä, ettei tietoa viittomakielellä ole ollut saatavilla. Viittomakielisten viittomakielentaito vaihtelee muun muassa sen mukaan, onko koulussa tai lapsuuden perheessä viitottu.

Kirjoitettu kieli (kirjoitettu suomi tai ruotsi) on kuurolle usein toinen kieli samalla tavalla kuin puhuttu ruotsin tai englannin kieli on kuulevalle suomenkieliselle. Tämän vuoksi kuurojen kirjoitetun kielen taito vaihtelee. **Osa kommunikoi sujuvasti kirjoittamalla ja osalle se on haastavaa.**

Saattohoidossa olevalle viittomakieliselle kirjoitettu viesti. Kuvan julkaisuun on saattohoidettavan omaisten lupa. Kuva saattohoidettavan omainen.

Viittomakielisen saattohoidettavan kanssa saattohoidossa kirjoittaen käyty yksipuolinen keskustelu. Tekstin julkaisuun on saattohoidettavan lupa. Kuva Kristiina Wallenius-Penttilä.

Saattohoitotilanteissa kirjoittamisen tai huulilta lukemisen ei tule olla ainoita kommunikointitapoja tai tulkkausta korvaavia, koska ne ovat hoidettavalle raskaita ja väärinymmärryksen mahdollisuus on suuri. Vaikeita ja raskaita asioita ei tulisi koskaan hoitaa kirjoittamalla, sillä näissä tilanteissa kohtaamisen ja läsnäolon merkitys korostuvat.

Kuurojen ja kuurosokeiden henkilöiden tavat kommunikoida vaihtelevat. He voivat käyttää puhetta, viittomakieltä, erilaisia apuvälineitä, taktiiliviittomista (kädestä käteen viittomista), suuraakkosia tai sormiaakkosia kommunikoidessaan.

ANTIKVAKIRJOITUS

KIRJOITETAAN KUUROSOKEAN KÄMMENEEN ETUSORMEA KYNÄNÄ KÄYTTÄEN

Kuurosokean henkilön kämmeneen piirrettävät suuraakkoset Suomen Kuurosokeat ry:n sivuilta.

Kuurosokeiden henkilöiden kyky nähdä ja kuulla vaihtelevat suuresti. Taktiilin eli tuntoaistin kautta tapahtuvaan kommunikaatioon siirrytään, kun näön tai kuulon kautta kommunikointi ei enää onnistu. **Uusia kommunikointitapoja pitää kuitenkin harjoitella** silloin, kun kuulo- ja/tai näköaisti vielä toimivat. Silloin oppiminen on helpompaa. Saattohoidettavalle uusia ja vaihtoehtoisia kommunikointitapoja täytyy harjoitella ennen voimien vähentymistä. **Saattohoitoon osallistuvien on tärkeää olla mukana harjoittelemassa.** Harjoittelussa voivat auttaa esimerkiksi kuurojentyön asiantuntijat tai saattohoidettavan omaiset.

Harjoitella voi etukäteen sovittuja kosketus-/kehoviestejä, esimerkiksi paikalle tulemisen ja lähtemisen voi ilmaista koskettamalla. Hoitotoimenpiteitä ennen tehtävät kosketusviestit antavat saattohoidettavalle tiedon siitä, mitä on tapahtumassa. Saattohoidossa käytössä voi olla esimerkiksi sairaalassa käytettävät kehoviestit.

Sormiaakkoset Kuurojen Liitto ry:n sivuilta.

VIITTOMAKIELISEN SAATTOHOIDETTAVAN KOHTAAMINEN

Kun viittomakielisen saattohoidettavan tai viittomakielisen läheisen tapaa ensimmäistä kertaa, on tärkeää keskittyä kohtaamiseen. Tilanteeseen on hyvä varata riittävästi aikaa, että yhteisistä käytänteistä voidaan sopia. Alla olevista vinkeistä voi olla apua:

- Kohtaa viittomakielinen rohkeasti, luontevasti, kunnioittavasti ja tasavertaisesti.
- Pidä mielessä, että kuurous on aistivamma. Se ei vaikuta kykyyn keskustella ja tehdä päätöksiä.
- Katso viittomakielistä silmiin keskustellessasi hänen kanssaan.
- **Älä päästä asioista viittomakielisen puolesta. Keskustele hänen kanssaan.**
- Ole empaattinen ja keskity kuuntelemaan rauhassa, mitä viittomakielinen sanoo.

HERÄÄMÖSSÄ KÄYTETTYJÄ HAPTIISEJA eli KEHOVIESTEJÄ

Kuulonäkövammaiselle henkilölle voi puheen ohella tehdä toimenpiteisiin liittyviä kehoviestejä. Nämä auttavat orientoitumaan tilanteeseen ja helpottaa kommunikaatiota, kun apuvälineet eivät ole käytössä.

"pian sattuu"
-sormilla kevyt värinä

verenpaine
- kevyt puristus

kellonaika
-naputetaan rannetta

odota, liikkumatta
-kevyt painallus

sairaanhoidtaja
-piirtää ristin

lääkäri
- kevyt painallus

rokotus, lääke
-etusormi hankaan

päättyy, loppu, ohi
-lasainen sively, päättyy sormiin

kyllä
-ylös, alas toistuva liike

ei
-sivulta sivulle liike

ole rauhassa
-rauhallisesti

Onko kaikki ok?
- V-kirjain kosketus jää iholle

Jos viittomakielentulkki ei ole paikalla, kokeile erilaisia kommunikointikeinoja:

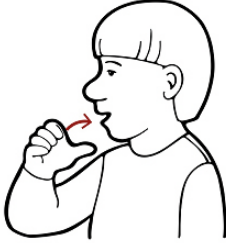

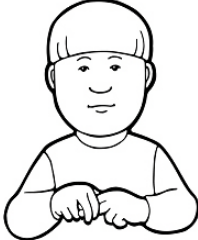

Kirjoita paperille, tietokoneen, tabletin tai puhelimen ruudulle yksinkertaisia sanoja ja lauseita. Huomioithan tämän; viittomakielisten kirjoitetun kielen taito vaihtelee.

- Ota eleet, osoitukset ja ilmeet rohkeasti käyttöön.
- Ota käyttöön selkeät kuvat.
- Osa viittomakielisistä osaa lukea huulilta. Suurin osa huulilta lukua on kuitenkin päättelyä, joten **väärinymmärryksen riski on suuri!**
- Viittomakielistä ilahduttaa, jos opettelet muutamia viittomia. Viittomia voi opetella esimerkiksi osoitteesta viittomahaku.fi.

Jos puhut viittomakieliselle:

- Asetu niin, että saattohoidettava voi katsoa sinua kääntämättä päätään.
- Muista, että huulilta luku ja kirjoittamalla kommunikoiminen ovat saattohoidettavalle raskasta ja väärinymmärryksen riski on suuri.
- Muista rauhallinen ja selkeä huulio (suun liikkeet puhuttaessa). Jokaisella meistä on erilainen huulio. Siksi toisten huuliota on helpompi ymmärtää kuin toisten.
- Viittomakieleen kuuluu toisto. Toista asiiasi eri sanoin, jokin tapa voi olla toista helpompi ymmärtää huuliosta.
- Vältä saattohoidettavalle huutamista. Huutaminen ei auta kuulemaan ja vääristää huuliota, jolloin siitä on vaikeampi saada selvää.
- Pään nyökyttely ei aina tarkoita sitä, että saattohoidettava ymmärtää. Ymmärtämistä voi tukea pyytämällä saattohoidettavaa kertomaan asia ”omin sanoin”.
- Varmista, että tilan valaistus on riittävä ja seiso sellaisessa paikassa, missä valo ei häikäise saattohoidettavaa niin, että hänen on vaikeaa nähdä kasvojasi.

Muista tarjota mahdollisuutta keskusteluihin viittomakielentulkki välityksellä.

<p>heihei</p> 	<p>hyvää huomenta</p> 	<p>kiitos</p>
<p>haluta</p> 	<p>syödä</p> 	<p>juoda</p>
<p>pissata</p> 	<p>kakata</p> 	<p>suihku</p>
<p>kävellä</p> 	<p>istua</p> 	<p>lääke</p>

kuvatyokaluu.papunet.net

Viittomakielisen saattohoidettavan kanssa käytössä olleet tärkeimmät viittomat. Kuvat on otettu Papunetin ilmaisesta kuvapankista ja tehty Papunetin kuvatyökälulla.

KUUROSOKEAN SAATTOHOIDETTAVAN KOHTAAMINEN

Kun kohtaat kuurosokean saattohoidettavan, ota edellä mainittujen asioiden lisäksi huomioon seuraavat seikat:

- Tarkista näön ja kuulon apuvälineet sekä laitteiden toimivuus. Moni kuurosokea kuulee tai näkee apuvälineidensä avulla.
- Anna aikaa tutkia, tutustua ja tottua ympäristöön.
- Anna tuomasi tavarat, esimerkiksi lääkkeet kuurosokean käteen. Älä vie tavaroita pois tai siirrä niitä kertomatta siitä. Kuurosokea rakentaa oman ympäristönsä muistin varaan ja on tärkeää, että esimerkiksi hoitajakutsulaite, pistekello ja juoma pysyvät samalla paikalla.
- Jos saattohoidettava näkee ja/tai kuulee vähän:
 - Odota katsekontaktia ennen kuin alat puhua.
 - Kerro kun tulet paikalle tai poistut huoneesta. Voit tehdä sen sanoittamalla tekemistäsi tai esimerkiksi koskettamalla saattohoidettavaa varovasti olkavarteen.
 - Älä puhu suu kiinni, älä peitä kasvojasi, älä puhu selin tai toisesta huoneesta.
 - Puhu vuorotellen, yksi kerrallaan.
 - Tarvittaessa toista, mitä olet sanonut.
 - Ota tarvittaessa kommunikoinnin avuksi kuvat. Voit esimerkiksi osoittaa paperilla olevia kuvia tai tehdä yksittäisiä kuvakortteja.
 - Seuraa saattohoidettavan ilmeitä ja eleitä ja reagoi niihin.

Viittomakielisen kuurosokean kanssa on ensisijaisen tärkeää huolehtia tulkkauksesta.

TULKKAUKSEN JÄRJESTÄMINEN

On selvää, että kaikissa saattohoitoa tarjoavissa yksiköissä ei voi työskennellä viittomakielentaitoisia työntekijöitä. Tällöin Suomen lainsäädäntö velvoittaa tai suosittaa huolehtimaan tulkkauksesta. **Tulkkkaus on laadukkaan viittomakielisen saattohoidon perusta ja hoitoon osallistuvan työntekijän turva. Tulkkauspalvelua tulee tilata ”matalalla kynnyksellä” eikä palvelun käyttöä saa rajoittaa se, ettei tulkkaukseen ole budjetoitu varoja tai tilauksen tekeminen tuntuu hankalalta.** Jos tulkkauspalvelua tarvitaan usein, on tulkkauspalvelu yleensä kilpailutettu ja palvelu tilataan kilpailutuksen voittaneelta tulkkauspalvelua tuottavalta yritykseltä. **Saattohoidettavalla tulisi kuitenkin olla mahdollisuus vaikuttaa tulkkeihin valitsemalla luotettaviksi kokemiaan tulkkeja.**

Saattohoitotilanteessa on tärkeä käyttää samoja ja juuri asiakkaan kommunikointimenetelmiin koulutuksen saaneita tulkkeja.

Omaisista ei pidä käyttää tulkkeina ellei asiasta ole etukäteen sovittu saattohoidettavan kanssa.

Tulkkauksilaus tehdään meillä numerosta:

- Kun teet tulkkauksilauksen kerro:
- Kuuron/ kuurosokean asiakkaan nimi
- tulkkauksen ajankohta ja arvioitu kesto
- tulkkauksipaikka
- aihe
- mahdollisia lisätietoja antava henkilö

Saattohoidettavalle voi perustaa tulkkingin, johon kuuluu muutama tulkki. Tärkeintä on, että saattohoidettava ja tulkki ymmärtävät toisiaan ilman vaikeuksia. Varsinkin saattohoidon loppuvaiheessa tulkkkaus on enemmänkin sitä, että tulkki kääntää puhetta viittomakielelle. Saattohoidettavan voimat ehtyvät, eikä hän jaksakaan enää viittoja tai hän voi siirtyä käyttämään puhetta. Puhe voi olla kokemattomalle epäselvää ja on muistettava, että vaikka saattohoidettava puhuu, hän ei silti kuule puhettasi. **Tulkkkaus on tärkeä osa hyvää ja laadukasta hoitoa aina kuolemaan asti.** Ei ole olemassa ohjeistusta siitä, kuka päättää milloin tulkkkausta ei enää tarvita. Tulkkkaukseen liittyvistä toiveista tulisi kuitenkin keskustella saattohoitopäätöksen yhteydessä. Viittomakielisellä saattohoidettavalla on oikeus viittomakieleen ja tulkkkauspalveluun.

Tulkkkauspalvelua tilataan usein jotain yksittäistä tilannetta kuten lääkärinkiertoa varten. Kun tulkkkausta tilataan harvoin, voi yhdessä tilanteessa olla saattohoidettavalle liian paljon käsiteltävää tietoa. Tällöin tiedon omaksuminen on vaikeaa. Tietoa annettaessa tulisi huomioida myös saattohoidettavan vireystila. Väsyneenä tietoa on vaikea ottaa vastaan ja käsitellä. Näistä syistä tulkkkauspalvelua on tärkeää tilata riittävän usein. **Tulkkkausta tulee tilata myös vapaisiin keskustelutilanteisiin, jotka antavat tukea, lohtua ja auttavat käsittelemään tilannetta ja lähestyvää kuolemaa.** Kuulevilla saattohoidettavilla on halutessaan mahdollisuus käydä tilannettaan läpi ”pienissä paloissa” aina, kun joku käväisee hänen luonaan. Viittomakieliseltä saattohoidettavalta puuttuu valitettavan usein tällaiset hetket ja sopeutuminen omaan tilanteeseen vaikeutuu.

Tilaa tulkki:

- Lääkärinkierroille
- Toimenpiteisiin
- Kun haluat keskustella saattohoidettavan kanssa tai kun hän haluaa keskustella sinun kanssasi
- Kun saattohoidettava haluaa keskustella viittomakieltä osaamattomien läheistensä kanssa

Näin käytät tulkkauspalvelua:

- Muista, että tulkki on ainoastaan kielenkääntäjä. Tulkki ei ole avustaja, eikä hän tee tai päätä asioita saattohoidettavan puolesta.
- Keskustelutilanteessa tulkki sijoittuu työntekijän viereen niin, että viittomakielinen saattohoidettava näkee helposti puhujan ja tulkin yhtä aikaa. Kuurosokean saattohoidettavan kanssa tulkin paikka on usein kuurosokean lähellä.
- Puhu suoraan saattohoidettavalle ja kysy asioista häneltä. Älä sano ”Kysy häneltä, että...” sillä tulkki tulkkaa tämän ”Kysy häneltä, että”...
- Puhu normaalisti ja selkeästi.
- Varmista, että saattohoidettava ymmärtää esimerkiksi hoitoon liittyvät asiat. Voit esimerkiksi pyytää häntä toistamaan asian omin sanoin.
- Hoitoon liittyvien papereiden tekstin selvittäminen kuuluu työntekijälle, tulkki kääntää ne saattohoidettavalle.
- Jos olet epävarma, miten toimia tulkkauksutilanteissa – kysy viittomakieliseltä tai tulkilta!

VIITTOMAKIELINEN LÄHEISENÄ

Kuurous ja viittomakielisyys eivät näy ulospäin. Siksi viittomakielisen kohtaaminen voi yllättää. Viittomakielisen saattohoidettavan läheinen voi olla esimerkiksi kuuro puoliso tai lähiomainen. Heidän tuen tarpeensa tulee huomioida samalla tavalla kuin muiden lähiomaisten. Saattohoitoon osallistuvien työntekijöiden tehtävänä on tukea myös kuurojen läheisten hyvinvointia.

Voit tukea viittomakielistä läheistä:

- Lähesty rohkeasti läheistä ja kysyä kuulumisia. Silloinkin, kun viittomakielentulkki ei ole paikalla.
- Saattohoidon edetessä anna tietoa myös viittomakieliselle omaiselle. Kerro mitä, ja miksi jotain tehdään tai miksi ei tehdä. Näin Näin hän pystyy myös valmistautumaan kuoleman kohtaamiseen.

Tulkkauksen puute vaikuttaa viittomakielisen saattohoidon laatuun.

- Tarjoa keskustelutukea saattohoidon eri vaiheissa. Kysy, haluaako läheinen keskustella kanssasi. Jos haluaa, sopikaa ajasta ja viittomakielen tulkinn tilaamisesta.
- Ennakoi läheisen avun tarvetta ottamalla selvää, mistä viittomakielistä keskusteluapua on saatavilla. Lisätietoa keskusteluavusta saat kuurojen ja kurojen asiantuntijoilta, joiden yhteystiedot löytyvät oppaan lisätietoja kohdasta.

”Hoitajana huoneeseen astuessani tervehdin aina omaisia. Kerran en saanut minuun selin olevalta omaiselta vastausta ja ehdin jo ajatella saavani kylmää kohtelua. Omainen kääntyi ympäri ja minut huomattessaan säikähti valtavasti. Kävi ilmi, että hän on kuuro. Hän ei ollut kuullut, että tulin huoneeseen. Tämän sattumuksen jälkeen meille syntyi hyviä keskusteluja. Koin että, minua tarvittiin ja pystyin tukemaan ja rohkaisemaan häntä.”

KOSKETUS

Kosketus on merkittävä osa ihmisen elämää. Me synnymme kosketettaviksi, kosketamme, otamme vastaan kosketusta ja määrittelemme, kuka meitä koskettaa. Kosketus kuuluu olennaisena osana myös saattohoitoon. Tuntoaisti on yksi tärkeimmistä aisteista näkö- ja kuuloaistin ohella. **Viittomakielisen saattohoidettavan kohdalla koskettamisen merkitys korostuu, kun näkö- ja kuuloaisti eivät toimi.** Kun saattohoidettava ei kuule ja voimien hiipuessa myös silmät ovat usein kiinni, on koskettaminen ainoa tapa olla yhteydessä ympäröivään maailmaan. Koskettamalla voi viittomakieliselle saattohoidettavalle viestiä samoja asioita kuin kuulevalle: lohdutusta, turvaa ja läsnäoloa.

Läsnäolon lisäksi kosketus välittää viittomakielisille myös tietoa. Esimerkiksi kevyt kosketus olkavarteen kertoo silmiään kiinni pitävälle kuurolle ja kuurosokealle, että joku on tullut paikalle ja hänen odotetaan avaavan silmänsä sekä katsovan, mitä asiaa tulijalla on. Tämän kielellisen merkityksen vuoksi kosketuksen olkavarteen tulisi kestää vain hetken, sillä pidempiaikainen kosketus voi tuntua kuormittavalta ja kontaktiin vaativalta.

Olkavarren lisäksi turvallisia paikkoja koskettaa ovat esimerkiksi kädet, käsi-varret, reiden ulkopinnat ja jalat. Päähän ja kasvojen alueelle koskettaminen vaatii yleensä sen, että on tultu tutuiksi. Usein välineellinen koskettaminen esimerkiksi hiusten harjaaminen on kuitenkin sopivaa.

Kosketusta on monenlaista. Hoitotyössä korostuvat hoidollinen, avustava, kuntouttava ja tutkiva kosketus. Tilaa on kuitenkin oltava myös välittävälle kosketukselle, joka tukee sanatonta vuorovaikutusta. Välittävä kosketus tarjoaa henkistä ja hengellistä tukea, ylläpitää kehonkuvaa, rauhoittaa, lohduttaa ja voi helpottaa kipua. **Silmiään kiinni pitävä viittomakielinen saattohoidettava on yhteydessä ympäröivään maailmaan vain kosketuksen kautta.** Kun saattohoidettava jaksaa vielä itse viittoja voi hänen kanssaan olla pitkäkestoisessa kosketuksessa esimerkiksi kielen sallivassa kosketuksessa.

Kielen sallivassa kosketuksessa hoitoon osallistuvan käsi on saattohoidettavan käden alla. Silloin saattohoidettavan on helppo nostaa kätensä, kun hän haluaa viittoja.

Koskettaessa on aina tärkeä seurata, millaisen reaktion kosketus aiheuttaa. Näitä reaktioita voivat olla esimerkiksi saattohoidettavan ilmeen muuttuminen, levottomuuden rauhoittuminen tai kehon rentoutuminen. Jos kosketus aiheuttaa saattohoidettavassa levottomuutta, kannattaa selvittää, onko hänellä kipuja.

Kosketus saattohoidettavan olkavarteen ja viittomakielen salliva kosketus.
Kuvat Kristiina Wallenius-Penttilä.

MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ

Viittomakielisessä saattohoidossa yhteistyö eri alojen ammattilaisten kanssa on tärkeää. Viittomakielisen saattohoidettavan saattohoitotiimiin kuuluvat työntekijöiden ja läheisten lisäksi myös tulkit, avustajat ja/tai muita kuurojentyön asiantuntijoita, kuten järjestöjen työntekijät, kuurojenpapit ja -diakoniatyöntekijät. Heillä saattaa olla pitkäaikainen suhde saattohoidettavaan. Työntekijät pystyvät toimimaan linkkeinä kahden kielen ja kulttuurin välissä, sillä viittomakielen taidon lisäksi **kuurojen kulttuurin tunteminen on tärkeää.** Monilla viittomakielisillä saattohoidettavilla saattaa olla esimerkiksi ikäviä kokemuksia terveydenhuollosta. Heitä on saatettu yrittää väkisin parantaa, vaikka he eivät ole kokeneet, että heissä on mitään vikaa. Elämän aikana kerätyt kokemukset vaikuttavat myös siihen, miten saattohoito koetaan. Viittomakieliselle saattohoidettavalle tulee tarjota mahdollisuutta kuurojenpapilta tai kuurojen diakoniatyöntekijältä saatavaan hengelliseen tukeen.

Moniammatillinen yhteistyö vaatii onnistuakseen avointa keskustelua, jokaisen ammattitaidon kunnioittamista ja uusien toimintatapojen luomista. Parhaimmillaan yhteistyö on sitä, että jokainen ammattilainen pystyy omalla tavallaan käsittelemään saattohoidettavan kanssa lähestyvää kuolemaa. **Myös tekniikka voi olla olennainen osa viittomakielistä saattohoitoa.** Videopuhelujen kautta voi esimerkiksi pitää yhteyttä läheisiin tai konsultoida kuurojentyön asiantuntijoita.

Kysy rohkeasti neuvoja
kuurojentyön asiantuntijoilta.

LISÄTIETOJA

Valtakunnallisia kuurojen parissa työtä tekeviä toimijoita ovat Kuurojen Palvelusäätiö sr, Kuurojen Liitto ry ja Suomen Kuurosokeat ry. Lisäksi Suomessa työskentelee kuurojenpappeja ja kuurojen diakoniatyöntekijöitä. Alla olevista linkeistä löydät lisätietoja. Alalla toimijat antavat lisätietoja viittomakielisen kohtaamisesta.

Aistiesteettömän asumisen tarkistuslista. <https://www.invalidiliitto.fi/tarkistuslistoja>

Esteettömyys ihmisoikeutena. <https://www.aspa.fi/en/node/731#91de9725>

Esteettömyys asenteeksi. https://www.autismiliitto.fi/toimintaa_ja_tukea/esteettomyys

Hannukainen, H., Hellberg, P., Teeri, S. & Tupala, R. (toim.) Aistiesteettömät asumisratkaisut. Koti, jossa on hyvä olla. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/227622/2019_B_13_SAMK_Aistiesteettomat_asumisratkaisut.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Karjalainen, A L. & Wallenius-Penttilä, K. (toim.) Eri tavoin kommunikoivien kohtaaminen sosiaali- ja terveysalalla.

Kirkko ja viittomakieliset - Kyrkan och teckensråkiga. www.evl.fi/viittomakieli

Kuurojen Liitto ry. www.kuurojenliitto.fi

Kuurojen Liitto Ry. Kuuro potilas – apua!. Esite. https://kuurojenliitto.fi/wp-content/uploads/2020/02/kuuro_potilas_apua.pdf

Kuurojen Palvelusäätiö Sr. www.kpsaatio.fi

Meuronen, P. & Penttinen, M. (2015). Luontokuvat hyvinvoinnin lähteenä. Saatavilla <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2015052811061>

Palliatiivinen hoito. <https://www.sphy.fi/palliatiivinen-hoito/>

Papunet. Tietoa puhevammaisuudesta. Multisensorinen toiminta. <https://papunet.net/tietoa/multisensorinen-toiminta>

Papunet. Materiaalia kommunikoinnin tukemiseen. Kuvatyoäkalu. <https://papunet.net/materiaalia/kuvatyoäkalu/>

Papunetistä otettujen viittomakuvien lähteet:

viittomakuva HEIHEI, Papunetin kuvapankki, Papunet.fi, Elina Vanninen
viittomakuva HYVÄÄ HUOMENTA, Papunetin kuvapankki, Papunet.fi, Elina Vanninen

viittomakuva KIITOS, Papunetin kuvapankki, Papunet.fi, Elina Vanninen
viittomakuva HALUTA, Papunetin kuvapankki, Papunet.fi, Elina Vanninen,
muokkaus Sari Kivimäki

viittomakuva SYÖDÄ, Papunetin kuvapankki, Papunet.fi, Elina Vanninen,
muokkaus Sari Kivimäki

viittomakuva JUODA, Papunetin kuvapankki, Papunet.fi, Elina Vanninen,
muokkaus Sari Kivimäki

viittomakuva PISSATA, Papunetin kuvapankki, Papunet.fi, Elina Vanninen,
muokkaus Sari Kivimäki

viittomakuva KAKATA, Papunetin kuvapankki, Papunet.fi, Elina Vanninen,
muokkaus Sari Kivimäki

viittomakuva SUIHKU, Papunetin kuvapankki, Papunet.fi, Elina Vanninen

viittomakuva KÄVELLÄ, Papunetin kuvapankki, Papunet.fi, Elina Vanninen,
muokkaus Sari Kivimäki

viittomakuva ISTUA, Papunetin kuvapankki, Papunet.fi, Elina Vanninen,
muokkaus Sari Kivimäki

viittomakuva LÄÄKE, Papunetin kuvapankki, Papunet.fi, Elina Vanninen

Potilaan lääkärilehti. Tilaa lähtemiselle ja saattohoidolle. <https://www.potilaanlaakarilehti.fi/kommentit/tilaa-lahtemiselle-ja-saattohoidolle/>

Potilaan lääkärilehti. Kuolemaan liittyvä kärsimys on ymmärrettävä. <https://www.potilaanlaakarilehti.fi/kommentit/kuolemaan-liittyva-karsimys-on-ymmarrettava/>

Suomen Kuurosokeat ry. Kuurosokean kohtaaminen.

<https://kuurosokeat.fi/palvelut/kommunikaatiopalvelut/kuurosokean-kohtaaminen/>

Terveyskylä. Kotisaattohoito. <https://www.terveyskyla.fi/palliativinentalo/palliativinen-hoito/saattohoidossa/kotisaattohoito>

Tilojen esteettömyyskartoitus aistit huomioiden. https://www.autismiliitto.fi/toimintaa_ja_tukea/esteettomyys/tilojen_esteettomyyskartoitus

Wallenius-Penttilä, K. (2018). Oikeus kuolla omalla kielellään?

Viittomakielisen potilaan saattohoito. Saatavilla <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018121822318>

VIITTOMAKIELISEN POTILAAN HOITOTAHTO

Seuraavilla sivuilla oleva hoitotahto huomioi viittomakielisen potilaan kieleen ja kulttuuriin liittyviä seikkoja. Hoitotahto on yksi konkreettinen keino miettiä jäljellä olevaa elämää. Hoitotahdossa käytetään usein vaikeita sanoja, kuten toimintakyky tai oireenmukainen hoito. Niitä kannattaa selventää viittomakieliselle saattohoidettavalle. Keskustelu hoitotahdosta tulee tapahtua viittomakielellä. Hoitotahdosta on hyvä keskustella myös omaisten kanssa. Tehty hoitotahto annetaan tiedoksi terveydenhuoltoon. Se voidaan tallentaa esimerkiksi Kanta.fi Omakantaan. Saattohoidettavan niin toivoessa, hänen kanssaan voi keskustella hoitotahdon lisäksi myös hautaamiseen liittyvistä toiveista. Ne ovat konkreettisia asioita, joiden kautta kuoleman lähestymistä voi käsitellä.

VIITTOMAKIELISEN POTILAAN HOITOTAHTO

Minä: _____

Henkilötunnus: _____

olen tehnyt tämän hoitotahdon.

Tämä hoitotahto kertoo minun toiveistani, miten minua hoidetaan,
jos sairastun tai vammaudun vaikeasti.

Hoitotahdosta on keskusteltu minun kanssa viittomakielellä ja
olen ymmärtänyt riittävästi mitä hoitotahto tarkoittaa.

Hoitotahto tulee voimaan, jos en enää itse pysty tekemään päätöksiä.

**Seuraavat rastitetut kohdat (x) kertovat tahdostani,
miten minua hoidetaan:**

- Jos lääkärit arvioivat, että minulla ei ole toimintakykyä ja itsenäistä elämää:
Minua ei saa elvyttää eikä käyttää esimerkiksi hengityskonetta.
- Tahdon, että lääkärit arvioivat ja kertovat minulle, mikä sairauteni ennuste on.
Tahdon, että lääkärit hoitavat minua ennusteen mukaisesti.
- En tahdo, että minulle tehdään sellaisia tutkimuksia ja hoitoja, jotka
aiheuttavat kipuja ja pidentävät kärsimyksiä.
- Tahdon, että minulle annetaan aina riittävä oireenmukainen hoito (esimerkiksi
kipulääkitys). Minun elinaikani pituus ei vaikuta asiaan.
- Kun lääkärit ja omaiset päättävät hoidostani: Tärkein asia on elämäni hyvän
laadun varmistaminen, ei elämäni pitkittäminen.
- Jos hoitotahtoni teon jälkeen sairauteni hoidossa on tapahtunut kehitystä:
Annan lääkäreilleni luvan toimia etujeni mukaisesti.

Nimeän seuraavan henkilön/ seuraavat henkilöt tekemään puolestani hoitooni liittyvät päätökset (sijaispäättäjä). Heille saa antaa sairauteeni liittyviä tietoja suullisesti ja kirjallisesti:

Lisäksi sairaudestani saa antaa tietoja seuraavalle henkilölle/ henkilöille:

Tahdon, että:

- Viittomakielisiä ja kulttuurisia tarpeitani huomioidaan elämäni loppuun asti.
- Viittomakielen tulkkauksesta huolehditaan loppuun asti, myös silloin kun en enää itse jaksa sitä pyytää. Toivon saattohoitoon tulkeiksi:

- Henkilökunta saa tehdä yhteistyötä viittomakielialan työntekijöiden kanssa minun suostumuksellani. Työntekijän tiedot:

- Haluan saattohoitoni aikana tavata kirkon kuurojentyöntekijän tai minulle tutun kirkon työntekijän:

- Saattohoitoni tapahtuu kotona
- Saattohoitoni tapahtuu laitoksessa
- Saattohoitohuoneeni sisustusta järjestellään toiveitteni ja tarpeitteni mukaan
- Voin pitää yhteyttä minulle tärkeisiin ihmisiin esimerkiksi videopuheluiden kautta

Minulle tärkeitä asioita ovat: (esimerkiksi lempiruuat/ juomat, nukkumistottumukset, mieluisat/ epämieluisat asiat, raha-asiat parhaan hoidon saamiseksi, toive edunvalvojasta, jos sellaista haetaan)

Lisäksi tahdon, että:

Paikka ja aika _____

Hoitotahdon tekijän allekirjoitus

Todistamme, että hoitotahdon tekijä on itse allekirjoittanut tämän hoitotahdon ja ilmoittanut, että se on hänen oma tahtonsa.

Paikka ja aika _____

Allekirjoitus

Allekirjoitus

Nimenselvennys

Nimenselvennys

Tämä opas on tarkoitettu viittomakielisen saattohoidettavan hoitoon osallistuville ammattilaisille ja läheisille. Viittomakielisen saattohoidettavan hoito edellyttää avoimuutta ja usein uusien toimintatapojen luomista. Oppaan tarkoituksena on nostaa esiin viittomakielisen saattohoidon erityispiirteitä sekä antaa neuvoja viittomakielisen saattohoidettavan kohtaamiseen ja laadukkaan hoidon toteuttamiseen.

Turun ja Kaarinan
seurakuntayhtymä

KUUROJEN PALVELUSÄÄTIÖ sr
DÖVAS SERVICESTIFTELSE sr